

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Första Kammaren. N:o 30.

Onsdagen den 30 april, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 23 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 68, 69, 70 och 71 riksdagsordningen, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 23 och 26 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen, äfvensom i anledning af väckt motion om ändringar i 71 och 72 §§ regeringsformen.

Herr Bergius: Då vid behandling af föreliggande grundlagsändringsförslag, som utskottet hemställt skulle antagas såsom hvilande, i främsta rummet torde böra komma under kammarens bedömande 72 § och af denna § först 2 mom. angående sammansättning och val af riksbankens styrelse, derefter 1 mom., som innefattar, att riksbanken skall förvaltas enligt särskild lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt, och derefter 3 mom. angående riksbankens rätt att utgifva banksedlar och skyldigheten att dem inlösa, får jag hemställa, att föredragningen måtte ske så, att först föredroges 2 mom. af 72 §, derefter 1 mom. af 72 §, derefter 3 mom. af 72 § och sedan öfriga paragrafer i den ordningsföljd, hvori de förekomma.

På gjord proposition beslöt kammaren, att ifrågavarande utlåtande skulle punktvis och det i första punkten framställda förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen paragrafvis föredragas, hvarvid § 72 regeringsformen skulle företagas till afgörande först, och sålunda att mom. 2 föredroges före mom. 1 samt mom. 3 sist, att derefter öfriga paragrafer skulle behandlas i den ordningsföljd, de i förslaget innehade, och att, sedan förslaget blifvit genomgånget, utskottets hemställan rörande detsamma skulle förekomma.

1 punkten.

Kongl. Maj:ts förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen.

Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 regerings-
formen.

§ 72 regeringsformen.

Mom. 2.

Friherre Klinekowström: Herr grefve och talman, mine herrar! Ehuru detta förslag enligt af kammaren nyss fattadt beslut kommer att föredragas paragrafvis, ber jag likväl att vid denna § få yttra mig öfver förslaget i dess helhet och, om det beviljas, göra de yrkanden, som till följd af yttranden kunna anses nödiga.

Enligt 38 § riksdagsordningen skola endast de grundlagsändringar verkställas, som äro högst nödiga och nyttiga samt möjliga att verkställa. Hvad det sista beträffar, eller möjligheten att verkställa den nu ifrågasatta förändringen, finnes intet tvifvel derom att icke en sådan förändring kan ske. Beviset därför finnes i föreliggande betänkande. Men huru vida dessa förändringar äro högst nödiga eller nyttiga, hafva icke ens de motiv, som utskottet förebringat, och icke heller de, som Kongl. Maj:t framlagt i den nådiga proposition, som ligger till grund för detta konstitutionsutskottets betänkande, lyckats att öfvertyga mig om. Förslaget afser nemligen hufvudsakligen, att tre af Konungen utsedde fullmäktige skola hädanefter — om nemligen detta förslag blir lag — med sex af Riksdagen utsedde fullmäktige deltaga i förvaltningen af riksbanken. Men derjemte afser förslaget, såsom herrarne litet hvar kunna öfvertyga sig, att förflytta från reglementet till den s. k. banklagen de väsentligaste bestämmelserna för riksbankens rörelse. Dessa kunna innefattas i vilkoren och gränserna för sedelemissionen, om kassans förhållande till den och om beskaffenheten af bankens rörelse. Dessa bestämmelser, som sålunda icke skulle hädanefter såsom hittills kunna ensamt af Riksdagen afgöras, skulle enligt utskottets och Kongl. Maj:ts mening hafva civillags natur och endast kunna förändras på det sätt, som för dylik lag är föreskrifvet.

Det synes visserligen, som om det nuvarande förslaget vore temligen ofarligt, men med den erfarenhet, som vi hafva rörande denna bankfråga, särskildt sedan senaste riksdagen, då såsom bekant det förslag, som Kongl. Maj:t då afgaf rörande förändring i riksbankens

styrelse och förvaltning, afsåg, att Konungen skulle nämna ordförande bland bankfullmäktige, torde man böra behandla förslaget med försigtighet.

Ett annat förslag, som dök upp för icke många år sedan inom riksdagen, var det att göra riksbanken till en nationalbank med särskilda aktieegare; och hvem svarar för att icke i framtiden många dylika förslag komma att uppstå och under ovissa förändrade riksdagsförhållanden komma att genomdrivas till men för riksbankens styrelse och förvaltning, som nu ligger helt och hållet i händerna på Riksdagen?

Det är äfven mycket naturligt, att i fall detta förslag antages af Riksdagen och upphöjes till grundlag, kunna herrarne vara öfvertygade, att turen snart kommer till riksgäldskontoret, och att konungamagten äfven der vill hafva ett ord med i laget. Det är ett ordspråk, som säger: får man bara in ett finger, får man snart in hela handen, och mig synes det vara att i ett af de viktigaste magtmedel, som Riksdagen nu eger, verkligen förlora sin rätt och, om jag så får säga, *sälja sin förstfödsrätt för en grynvälling*. Det säges visserligen i förslaget på grund af Kongl. Maj:ts proposition, att Konungen deremot skulle helt och hållet uppgifva sin rätt att oktrojerna enskilda banker med sedelutgifningsrätt, att sådant skulle genom lag förbjudas och de utgifna sedlarne af riksbanken inlösas. Ja, mine herrar, denna fråga är af mycken vikt. Riksdagen har genom att upprepade gånger framställa sina önskningar derom förmått Konungen för åtskilliga år sedan att så till vida gå Riksdagen till mötes, att såsom bekant de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar på 5 kronors valör upphört, men rätten att utgifva sedlar på 10 kronor och högre valör kvarstår ännu orubbad.

Nu tyckes det visserligen, att detta löfte från Konungens sida, att Riksdagen skall hafva rättighet att ensam bestrida sedelutgifningen i landet, och denna rätt frantagas de enskilda bankerna, skulle vara ganska mycket värdt. Men ser man närmare derpå, så förhåller det sig alls icke på det viset. Såsom herrarne hafva sig bekant, har Riksdagen nu obestridd ensam rätt att bestämman om den allmänna bevillningen. För några år sedan, när det var fråga om att indraga de enskilda bankernas sedlar på större valörer, väcktes inom Första Kammaren af mig en motion, som efter mitt förmenande varit fullt till fyllest för att i detta afseende bortskära från de enskilda bankerna den enskilda sedelutgifningsrätten. Det är helt enkelt att beskatta denna sedelutgifningsrätt på ett sätt, som omöjliggör fortsättandet deraf med vinst, och naturligtvis är det för vinstens skull, som de enskilda bankerna hålla så mycket på denna rätt. Jag hade föreslagit — och det hade genast varit tillfyllesgörande — en beskattning af, jag vill minnas, 30 kronor för hvarje tusental årligen högst utgifna enskilda banksedlar, i stället för den tiondel af denna föreslagna beskattning, som då utgick. Herrarne minnas likväl, att den höjning, som egde rum i beskattningen af de enskilda sedelutgifvande bankerna, var 100,000 kronor eller så omkring. Jag nämner detta för att visa, att det anbud, som Kongl. Maj:t här gjort, är af ingen betydelse, då Riksdagen ensam har i sin hand att bort-

*Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 regerings-
formen.*
(Forts.)

Förslag till taga den enskilda sedelutgifningsrätten den dag Riksdagen så för
 ändrad § godt finner.

72 regerings-
 formen.
 (Forts.) Jag anser, att förslaget att låta konungamagten få deltaga i
 riksbankens förvaltning och att undandraga från Riksdagen ensam
 beslutanderätten rörande förändring af alla de bestämmelser, som
 angå riksbanken genom öfverflyttande från det s. k. reglementet
 till banklagen af vissa viktiga frågor — ett sådant förslag anser
 jag vara af ganska farlig beskaffenhet.

Om vi med uppmärksamhet läsa flydda tiders historieböcker,
 finna vi, att under två konungars regeringar, då landets nöd var stor
 och behovet af penningförsträckning ofantligt, det då verkligen var
 fara värdt, att, om konungamagten haft jemte Riksdagen förvaltningen
 och skötseln af riksbanken, hade vi troligen nu icke haft någon
 riksbank mera, ty det stora behovet och det våldsamma sätt, hvarpå
 konungamagten gick till väga för att erhålla bankens redbarheter,
 var af den beskaffenhet, att jag tror, att banken i och med det
 samma måst upphöra. Det ena af dessa sorgliga tillfällen inträffade,
 såsom herrarne hafva sig bekant, det sista olyckliga året af Carl XII:s
 regering, eller 1718, då den märkvärdige baron Görtz styrde landets
 finansväsen, och det andra angreppet, om jag så får säga, mot riks-
 banken skedde sista året af Gustaf IV Adolfs regering, eller 1809.
 Jag tror, att med dessa exempel för ögonen man bör vara mycket
 aktsam att låta regeringen komma i samarbete rörande riksbanken.
 Vi hafva sett, att konungamagten i allmänhet, mine herrar, har för-
 stått att på de flesta af Riksdagens honom genom grundlag anför-
 trodda områden småningom inkräkta och öka sitt inflytande. Så har
 skett på lagstiftningens område, så har skett på bevillningens om-
 råde, så har skett på beskattningens område samt slutligen
 beträffande dispositionen af statens medel. Det är fara värdt,
 att om äfven nu på bankområdet denna Konungens magt skulle
 komma till heders, skulle följderna blifva, att, såsom jag nyss
 nämnde, den äfven skulle komma att delvis tillskansa sig rättig-
 heter på riksgäldskontorets område, och hvad som slutligen deraf
 blefve, fruktas jag, blefve icke till gagn för Riksdagen. Den, som
 sammanför ur grundlagen alla de bestämmelser, som röra Riksdagens
 rättigheter och pligter, finner, att desamma icke äro få och af den
 högsta betydighet. Men beklagligtvis kan Riksdagen till följd af sin
 organisation litet eller intet draga parti af dessa rättigheter eller i
 hela sin vidd såsom han borde uppfylla de förpligtelser, som grund-
 lagen bestämmer. Det är en bedröflig sak, som jag åtskilliga gånger
 i mina yttranden i denna kammare och äfven i förbigående i mina
 motioner berört, och min öfvertygelse är, att Riksdagen måste förr
 eller senare organisera sig såsom en *folkmagt*. Att detta hittills icke
 skett, är beklagligt, och följderna hafva blifvit de, som jag nyss
 nämnde, nemligen att konungamagten småningom inkräktat på folk-
 magtens område och kommer att göra det så länge, till dess Riksdagen
 blifvit fullt medveten både om sin rätt och sin pligt. Såsom bekant
 är, är Riksdagens uteslutande magt öfver riksbanken och riksgälds-
 kontoret en af de vackraste folkmagtens ädelstenar, och det vore orätt
 att icke säga något värre om, på sätt nu föreslås, Riksdagen skulle

bortkasta eller åtminstone genom sin åtgärd minska värdet af denna magt.

Jag ämnar icke vidare uppträda rörande detta förslag. Jag tror visst icke, att mina ord kunna hämma Första Kammarrens beslut att låta detta förslag hvilat till grundlagsenlig behandling, men jag vill dock söka att så vidt jag förmår göra min åsigt gällande i denna högst viktiga fråga.

Det är endast i en punkt, som jag skulle vilja medgifva hvad utskottet föreslår och som äfven en reservant till detta förslag medgifvit. Det vore nemligen, att fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret valdes icke för ett år utan för tre år. Det är den enda förändring, som jag skulle vilja medgifva.

För öfrigt, då jag genom mitt föregående yttrande yrkat afslag på hela betänkandet, kommer jag äfven att yrka afslag på denna punkt; och då frågan är af yttersta vikt, må kammaren icke misstycka, om jag å samma punkt begär votering.

Herr statsrådet friherre von Essen: Den siste ärade talaren omtalade något, som kammarens ledamöter redan förut allmänt torde veta, nemligen att grundlagsändringar endast böra ifrågasättas, så vida de äro först och främst möjliga att genomföra och vidare högst nödiga och nyttiga. Han hade äfven den godheten medgifva, att föreliggande förslag är möjligt att genomföra, ehuru han ansåg att äfven det skulle kunna förnekas. Huru vida förändringen är nödig och nyttig, derom måste enligt hans åsigt meningarna vara delade; för honom var den emellertid afgjordt hvarken det ena eller det andra. Då saken varit under behandling vid så många riksdagar, och representationen framställt önskningsar att få motse förslag om förändringar af banklagstiftningen, synes mig att ett ändringsförslag i nuvarande lagstiftning borde få anses af behöfvat påkalladt. I annat fall hade Kongl. Maj:t icke, på det sätt nu skett, egnat sin uppmärksamhet åt frågan, i synnerhet som mycket olika meningar rådt om bästa sättet att åstadkomma de ifrågasatta förändringarna. Frågan torde äfven vara svår att lösa, men betydande framsteg hafva dock under de senare åren gjorts, i det att dels bankaktiebolag utan sedelutgiftsrätt 1886 erhöilo ny lagstiftning, dels Riksdagen 1889 beslöt vissa förändringar i afseende på de enskilda sedelutgiftande bankerna, som äfven måste anses såsom ett steg framåt. Dessa afsågo nemligen att bereda de enskilda bankerna större trygghet i afseende på konkurs, afveckling och solidarisk ansvarighet. Utan Riksdagens bifall till förslagen härom skulle enligt min tanke större vådor än de nu möjliga kunna uppstå, och jag tror den lösning, som då ernåddes, hafva varit synnerligen lycklig. Vid det tillfälle, då Kongl. Maj:t framlade detta förslag, hade jag äran till statsrådsprotokollet yttra åtskilligt rörande den framtida banklagstiftningen, sådan jag tänkte mig att densamma inför en kommande Riksdag kunde af Konungen föreslås, och de då uttalade åsigheterna hafva redan i hufvudsak blifvit följda, i det att samma grunder af den nu varande bankkomitén antagits. De föregående förslagen, som framställdes till 1886 och 1887 års Riksdagar, ehuru hvad den senare af

*Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 regerings-
formen.
(Forts.)*

*Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 regerings-
formen.*
(Forts.)

dessa angår förslaget till följd af upplösningen icke kom under be-
 handling, afsågo partiella förändringar af sedelutgifningsrätten, hvarpå
 äfven nu hufvudvigten ligger, men utstakade icke någon slutpunkt,
 der sedelutgifningen skulle upphöra, och ordnade icke för ett sådant
 fall riksbanken på ett betryggande sätt, utan det öfverlemnades åt en
 kommande tid, och deruti ligger skilnaden mellan Kongl. Maj:ts förut
 till Riksdagen aflättna förslag och det nu föreliggande. Nu har den
 ärade talaren ansett, att det vore fara värdt, att konungamagten i en
 framtid, om detta förslag antages, komme att utöfva ett skadligt in-
 flytande på riksbanken och dess angelägenheter. Jag föreställer mig
 dock, att den ärade talaren först och främst, lika som äfven kam-
 marens öfriga ledamöter, erkänner vigten af att, då riksbanken öfver-
 tager den uteslutande rätten att utgifva sedlar och myntväsendets
 upprätthållande, genom lag sådana föreskrifter gifvas, att icke riks-
 banken i sin verksamhet kan rubbas genom tillfälliga voteringar i
 Riksdagen, hvilkas utgång ibland kan bero på en eller annan röst.
 För att i detta afseende skänka en något större trygghet, har komi-
 téns förslag af Kongl. Maj:t upptagits, hvarigenom, jemte de sex af
 Riksdagen utsedde fullmäktige, Kongl. Maj:t skulle utse trenne.
 Hvad innebär då, om man ser saken praktiskt, detta för en fara?
 De nämnda tre fullmäktige skulle tillsättas enligt en ansvarig mini-
 sters afgifna förslag, under det att Riksdagen tillsätter sina förtroende-
 män utan ansvar. Den enskilde riksdagsmannen afgifver sin röst
 för den ene eller andre och ansvarar därför endast inför sitt eget
 samvete, under det att ministern har att stå till svars både inför sin
 Konung och Riksdagen. Vidare skulle dessa af Konungen tillsatte
 fullmäktige vara ansvarige och i sitt förhållande till Riksdagen vara
 fullkomligt likstälde med de af kamrarne utsedde fullmäktige, och
 Riksdagens revisorer skulle äfven till granskning kunna upptaga
 deras behandling af förekommande ärenden. Dessutom behåller
 Riksdagen enligt förslaget rätt att, i afseende på reglementariska
 bestämmelser och allt, som icke är af den art att det bör genom
 lag fastställas, genom gemensamma voteringar bestämma.

I afseende på de af talaren gjorda jemförelserna och från för-
 flutna tider hemtade exemplen vill jag anmärka, att dessa icke äro
 tillämpliga på vårt nuvarande statsskick, och jag kan ej tro hans
 påstående, att sådana missgrepp nu åter skulle kunna ega rum, vara
 allvarligt menadt.

Han framstälde äfven ett hot, som jag visserligen hört flera
 gånger upprepas, och erinrade derom, att Riksdagen hade i sin magt
 att genom beskattning af de enskilda bankernas på sedelutgifningen
 grundade inkomster tillintetgöra för dem möjligheten att existera.
 Det kan icke nekas att sådant, om en stark opinionsvind i den rigt-
 ningen blåser inom riksdagen, vore tänkbart, hvartill dock fordrades
 Konungens godkännande. Men representanterna för vår moder-
 näring och landets befolkning i dess helhet lära väl betänka sig,
 innan de söka störta de enskilda bankerna, ty de veta mycket väl
 att många tusenden årligen behöfva lån, som de dock aldrig kunna
 erhålla i riksbanken, till följd deraf att riksbanken endast lemnar
 lån mot fullgod säkerhet, under det att de enskilda bankerna der-

emot till följd af sin personalkännedom och sin närmare beröring med folket i landsorten kunna lemna de behöfliga lånen, ehuru visserligen mot en något högre ränta. Jag ber honom således komma i håg, att det ingalunda vore till de lånesökandes i landsorten fördel, om man undergräfade de enskilda bankerna. Det vore onekligen det mest eklatanta bevis för, att Riksdagen ännu icke vore mogen för att ensam vårda och sköta landets penningeväsende, om Riksdagen genom en gemensam votering sökte åstadkomma en beskattning, som skulle störta de enskilda bankerna, på samma gång den vägrat vidtaga åtgärder, åsyftande att ordna riksbanken och sätta den i stånd att motsvara den viktiga uppgift, som då komme att åligga densamma. Men jag kan icke antaga, att Riksdagen någonsin kommer att handla på detta sätt.

Talaren antydde, att ett medgifvande åt Konungen att utse tre ledamöter i riksbankens styrelse kunde föranleda till ett liknande förslag beträffande riksgäldskontoret. Hvad framtiden i detta fall kan medföra, tillåter jag mig icke att förutspå, derom föreligger ju intet för närvarande, och Riksdagen pröfvar och besluter derom som den för godt finner, liksom angående den nu föreliggande frågan. Den inspektion Konungen under flera år låtit utöfva öfver de enskilda bankerna tror jag har varit till stor nytta och erkännes äfven från bankstyrelsens sida såsom gagnelig. Jag vill härmed hafva påpekadt, hurusom den befattning Kongl. Maj:t utöfvat rörande bankrörelsen i landet ingalunda bör gifva anledning till misstro, att icke samma inflytande i afseende på riksbanken skulle vara nyttig.

Jag torde längre fram, då flera anmärkningar i detalj blifvit gjorda, blifva i tillfälle att på ett mera omfattande sätt behandla denna fråga.

Friherre Klinckowström: Det är mot några punkter i den siste talarens anförande, som jag nödgas uppträda med några ord. Han nämnde bland annat, att de deputerade, som skulle af Konungen utses såsom delande den administrativa magten med Riksdagens fullmäktige, stode i precis samma ställning som desse senare i förhållande till Riksdagen, men så är ju icke förhållandet. De tre fullmäktige, som af regeringen utses, skulle vara dess ombud och kunde således hvarken förafskedas eller förflyttas af Riksdagen, såsom fallet är med dess egna fullmäktige, hvilka utan att det minsta beklaga sig hafva att frånträda sina platser, när Riksdagen så för godt finner.

Herr statsrådet friherre von Essen nämnde äfven, att så beskaffade anfall mot riksbanken, som förflutna tider veta nogsamnt oantala och jag i förbigående nämnde, hädanefter icke kunna ega rum. Men jag frågar: huru vet han det? Ingen vet det, men omöjligt är det ej — jag säger icke, med den nuvarande regeringen — men, mine herrar, det beslut, vi gå att fatta, är ju afsedt att gälla för långliga tider, och det kan komma sådana svårigheter i riket och sådana regeringar till styret, att man anser berättigadt att tillgripa hvilka medel som helst för att svara mot ögonblickets nöd och behof. Äfven nämnde herr statsrådet och finansministern, att om Riksdagen

*Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 regerings-
formen.*
(Forts.)

*Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 regerings-
formen.
(Forts.)*

begagnar sin grundlagsenliga rätt att högre beskatta de enskilda bankernas sedelutgifning, skulle dessa banker derigenom störtas, och han ansåg att Riksdagen icke skulle vara så oklok att vilja medverka dertill. Långt derifrån! De behöfva ingålunda störtas därför, att de upphöra med sedelutgifningen; bästa beviset derpå är, att de s. k. aktiebankerna ofta kunna göra större utdelning till sina aktieegare än de enskilda bankerna. Hvad hindrar att en sedelutgifvande bank förändras till aktiebank? Ingenting, mig veterligen, och då hafva de en verksamhet, som är fullkomligt lika vinstgifvande som den nuvarande, blott de väl skötas och administreras, och dertill behöfves icke någon sedelutgifning.

Herr statsrådet nämnde äfven, att, skulle de enskilda bankerna beröfvas sin sedelutgifningsrätt, skulle möjligen svårigheter och stockningar i affärerna blifva en följd deraf. Men det behöfver ej heller ske; Riksdagen har ju redan inslagit på en sådan väg i fråga om riksbanken, då den nemligen fördelat riksbankens affärer öfver allt i landet genom afdelningskontors upprättande, att man deri har en tillräcklig garanti för att riksbanken, då hvarje län fått ett dylikt afdelningskontor, skall kunna uppfylla alla rimliga anspråk i finansielt och kommersielt hänseende. Jag har i tidningar, som förorda den kongl., nu föreliggande propositionen, sett uppgifter derom, att afdelningskontoren drabbats af förlust, men detta är icke heller sanning. Tvärt om, den redogörelse, som statsrevisorerna afgifvit, visa att kontoren i orterna, der sådana finnas, långt ifrån att drifvas med förlust, gifvit betydlig vinst; det är svårt för mig att vid min ålder hafva allt i minnet, men jag tror icke jag säger miste, om jag uppgifver, att samtliga afdelningskontoren haft en nettobehållning år 1889 af omkring 1 million kronor. Således behöfver man icke heller härutinnan befara några svårigheter för den allmänna rörelsen — med ett ord sagdt, jag har icke af det yttrande, herr chefen för finansdepartementet afgifvit, funnit mig i minsta mån öfvertygad, och jag vågar således vidhålla min anhållan om afslag på föreliggande moment af 72 §.

Friherre von Essen, Reinhold: Den siste ärade talaren, som äfven förut uppträdt, hemtade hufvudsakligen sina skäl från den tiden, då enväldet regerade här, från Carl XII:s och Gustaf IV Adolfs regeringar; men vi lefva icke nu under envælde, och jag hemställer, huru vida en jmförelse från den tiden med den nuvarande kan vara lämplig. Regeringen skulle tillsätta 3, Första Kammaren 3 och Andra Kammaren 3 fullmäktige. Huru skulle regeringen kunna utöfva ett så förderfligt inflytande, som det är framställt? Det är omöjligt. Men deremot med det nuvarande tillståndet är det alldeles icke omöjligt, att under upprörda tider Riksdagen kan komma att så sammansättas, att verklig fara är för handen att hvad som skett förut kan ske äfven då; man tillgriper bankens medel i stället för att afhjelpa för handen varande behof genom beskattning. Beträffande hvad den ärade talaren anförde i afseende på afdelningskontoren, får jag säga, att om afdelningskontoret i Göteborg lemnat en million i vinst, är det därför icke sagdt, att hvarje kontor

skall lemna lika stor vinst; motsatsen torde vara temligen säker; och jag hemställer till kammaren, huru vida, när oktrojerna för de enskilda bankerna snart äro slut, om då icke nya oktrojer beviljades, det vore tänkbart, att afdelningskontor skulle kunna öfver allt ersätta de enskilda bankerna, och om icke då för låntagare i de enskilda bankerna skall åstadkommas ett tillstånd, som kan medföra för näringar och industri i landet stagnation, för att icke säga en vådlig krasch, som kan medföra de sorgligaste följder.

*Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 regerings-
formen.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande moment endast yrkats, att detsamma skulle förkastas.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner, först derpå att ifrågavarande förslag skulle antagas att hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag och vidare på förkastande af samma förslag, samt förklarade sig finna den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att Kongl. Maj:ts förslag till lydelse af mom. 2 i § 72 regeringsformen skall hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas nämnda förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 82;
Nej — 12.

Mom. 1.

Herr Bergström: Den nu gällande lagen för rikets ständers bank af den 1 mars 1830 innehåller i 7 § 2 mom. följande bestämmelse: »dena lag må, såsom allmän civillag, ej annorlunda ändras, än på sätt i regeringsformens 87 § stadgadt är; och ege, i afseende på verkställigheten, samma kraft och verkan som öfriga gällande lagar.» Den kongl. propositionen innehåller deremot, att riksbanken

Forslag till ändrad lydelse af § 72 regeringsformen. skall förblifva under Riksdagens garanti och förvaltas enligt särskild lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt.»

(Forts.)

Här förefinnes en ganska väsentlig skilnad emellan omförmälda i lagen för rikets ständers bank meddelade bestämmelse och den nu föreslagna grundlagsbestämmelsen. Jag skänker allt erkännande åt de motiv, som föranledt regeringen att icke vilja belasta högsta domstolen med granskningen af den blifvande nya banklagen och framtida förändringar deri, utan spara domstolens dyrbara tid för dess egentliga uppgift, nemligen att i sista instans skipa lag och rätt i landet. För min del vågar jag dock vidhålla den åsigt, som jag redan vid remissen af den kongl. propositionen, genom att biträda herr Annerstedts då afgifna yttrande, uttalade, nemligen att det vore rättast, att ifrågavarande lagstiftning komme att behandlas såsom fullt civilrättslig, och att man sålunda icke inskränkte sig till att förklara, att lagen angående riksbanken skulle stiftas af Konung och Riksdag gemensamt.

Om jag ser på gällande lag för riksbanken, förekomma i 2 och 3 §§ bestämmelser af rent processuel natur. Rättegångsordning räknas, enligt 87 § regeringsformen, till civillagstiftningen. Tänker jag vidare på de bestämmelser, som måste inflyta i den blifvande lagen, så torde flera af dem vara af rent privat-rättsligt innehåll, t. ex. den bestämmelsen, att äfven om banken skulle inställa inlösen af sina sedlar, bör den dock vara pliktig att, i betalning för sina fordringar, emottaga de icke inlösbara sedlarne. Detta är helt enkelt en följd af gällande stadgande om rätt till qvittning af gäld mot gäld.

Jag hemställer därför, att § måtte erhålla den lydelse, som är föreslagen af de tvenne reservanterna, som hittills iakttagit tystnad, men hvilkas talan jag tillåtit mig föra. Lydelsen är denna: »Riksbanken förblifver under Riksdagens garanti samt förvaltas enligt särskild lag, stiftad i den ordning § 87 mom. 1 stadgar.» Jag medgifver visserligen, att detta föranleder dertill, att hvarje ändring i banklagen måste öfverlemnas till högsta domstolens granskning, men jag är förvissad om, att högsta domstolen alldeles icke inlåter sig på andra delar af den blifvande banklagen, än sådana, som äro af privat-rättslig natur, och låter de rent bankreglementariska bestämmelserna passera, utan att vidare fördjupa sig uti dem. Då blir den tidspilan, som uppkommer för högsta domstolen genom granskningen af denna banklagstiftning, icke synnerligen stor. Det gäller att omgärda den blifvande nya lagstiftningen med alla möjliga garantier, och dit hör äfven den, att lagen förklaras vara stiftad i den ordning, som är påbjuden för civillag.

Mitt yrkande blir således, att det föredragna stycket måtte erhålla den lydelse, som reservanterna föreslagit.

Herr statsrådet Östergren: Med anledning af det yttrande, som afgafs utaf lagutskottets ordförande, ber jag, att få fästa uppmärksamheten på, att den af honom omnämnda 1830 års banklag innehåller endast några få bestämmelser. Jag tror, att hela antalet är 7. Dessa bestämmelser äro alla af stor vikt, och det fans därför skäl för att

i denna lag införa stadgandet i sista §, att lagen icke må ändras annorlunda, än på sätt i regeringsformens 87 § är stadgad. Den tillämnade banklagen åter innehåller omkring 50 §§, af hvilka de flesta innehålla endast reglementariska bestämmelser, som icke hafva civillags natur.

Förslag till ändrad lydelse af § 72 regeringsformen.
(Forts.)

Den föregående talaren åberopade ett vid remissen afgifvet yttrande, deri det heter, att om man kastar en blick på de stadganden, som innehållas i senaste bankkomiténs förslag, finner man öfver allt bestämmelser af civillags natur. Jag har icke inskränkt mig till att blott kasta *en blick* på förslaget, utan jag har grundligt genomläst alla paragraferna och jag har verkligen icke kunnat finna flere än *en*, som kan anses vara af civilrättslig natur. Det är den, som den föregående talaren omnämnde, nemligen 4 §, hvilken rör qvittningsrätt, enär den innehåller, att vid betalning till riksbanken, statsverket eller riksgäldskontoret riksbankens sedlar alltid utgöra lagligt betalningsmedel, ändå att de icke af banken med mynt inlösas. Vidare förekommer en processuell bestämmelse i 6 §, som konstituerar Svea hofrätt till lagligt forum, i fall bankens styrelse vägrar att inlösa sina sedlar. Bestämmelser om forum förekomma emellertid i en mångfald af Kongl. Maj:t utan Riksdagens medverkan utfärdade instruktioner för statens verk och inrättningar, men det har icke någonsin satts i fråga, att t. ex. instruktionerna för kammarkollegium, kammarrätten m. fl. verk bort stiftas enligt 87 § regeringsformen, af skäl att de innehålla bestämmelser om forum för åtal, som anställas emot ledamöter och tjänstemän i verken. Yrkandet om 87 § regeringsformens tillämpande på banklagsförslaget i dess helhet med alla dess reglementariska bestämmelser grundas emellertid icke endast derpå, att stadgandena i förslaget förmenas vara af civillags natur. Förut nämnda, vid remissen afgifna yttrande framhåller äfven ett annat, ännu kraftigare skäl för yrkandet. Det säges nemligen: att förhållandena lätteligen kunna blifva sådana, att en majoritet inom Riksdagen skulle, för att undgå stundens svårigheter, vara benägen att, i stället för att med dryg kostnad för staten afhjelpa iråkad förlägenhet, kasta denna börda på de enskilde innehafvarne af riksbankens förbindelser. Detta skulle kunna ske på ett mycket enkelt sätt, genom en ändring i lagen för riksbanken. Man torde icke heller förutsätta något, som icke möjligen kan komma att i framtiden ega rum, om man antager att regeringen kan vid ett sådant tillfälle komma att vara ett troget uttryk af majoriteten inom Riksdagen.» Det kraftigaste skälet är således farhågan för, att Riksdagens majoritet och regeringen skulle enas om att göra ett öfvergrepp emot bankens fördringsegare. För min del vill jag icke inlåta mig på någon granskning af detta politiska skäl, utan jag öfverlemnar det åt kammarens eget bedömande. Jag vill blott uttala den tro och den förhoppning, att en sådan farhåga är ogrundad.

Då jag talade om beskaffenheten af stadgandena i banklagsförslaget och deras förmenta egenskap af civillag, hade jag bort tillägga, att om det, såsom man påstått, finnes många sådana, behöfver man icke därför i förevarande § af grundlagen införa, att

Förslag till ändrad lydelse af § 72 regeringsformen. banklagen skall behandlas enligt 87 § regeringsformen, ty det faller ju då, enligt denna §, utaf sig sjelft.

(Forts.)

Herr Wieselgren: Efter det yttrande, som vi nyss hört från statsrådsbänken, kan jag fatta mig mycket kort.

Jag vill endast mot den siste talaren påpeka, att om det, såsom han ansåg, innebär någon nytta att skicka en lag sådan som denna till högsta domstolen, och man således skulle hafva något verkligt gagn deraf, motväges väl detta gagn bra mycket genom det ogagn, som skulle åstadkommas derigenom, att man än yttermera betungar högsta domstolen med andra uppgifter än de, som hufvudsakligen tillhöra densamma, nemligen lagskipningen. Vid jämförelser mellan gagnet och ogagnet häraf, torde den säkerligen icke utfalla till fördel för det förra alternativet. Jag tror, för min del, att genom påyrkade åtgärder den stunden skulle komma ändå litet närmare, då man måste taga i öfvervägande, huru vida högsta domstolen icke måste förstärkas med en tredje afdelning. Jag tror, att de åtgärder, som skulle påskynda detta, icke äro lyckliga och böra undvikas. Jag hörde heller icke den ärade talaren framställa något skäl för sin uppfattning, att högsta domstolen skulle kunna hafva grundlagsenlig rätt att utplocka endast vissa punkter af en till dess utlåtande lemnad lag och deröfver yttra sig. Det skulle möjligen kunna hända, att högsta domstolen har en annan uppfattning och anser, att, om det bestämmes att hela lagen skall stiftas i den ordning, som 87 § regeringsformen bestämmer, det tillhör högsta domstolens åliggande att taga hand om icke blott vissa delar af utan hela lagen. För min del anser jag det dessutom vara föga troligt, att högsta domstolen skulle vara i stånd att bättre taga till vara och skydda de många enskildes rättsligen grundade intressen, som i förevarande fråga kunna komma att stå på spel, bättre, säger jag, än Riksdagen. Riksdagen får väl ändå anses i hufvudsaklig mån representera folkets sannskyldiga och samfälda intresse, och att Riksdagen skulle vidtaga åtgärder, som kränkte alla dessa enskildes rätt, har jag, för min del, svårt att tro.

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Bergström: Jag skall icke inlåta mig på de politiska möjligheter, som af föregående talare blifvit antydda, men det torde man väl kunna påstå, att vår styrelse blir mer och mer parlamentarisk. Således kan man mycket väl tänka sig, att en regering kommer att lyssna till och utföra hvad majoriteten inom Riksdagen anser som önskvärdt. Jag vill därför helt enkelt uttala den åsigt, att, om ostridigt är, att den blifvande nya banklagen innehåller, om också icke mer än en enda, bestämmelse, som är af civilrättslig natur, bör och får denna lag icke undandragas den granskning i högsta domstolen, som hvarje civillag skall undergå. Det är ju naturligt, att ett lagförslag kan innehålla skilda element. Det kan innehålla privaträttsliga bestämmelser och sådana, som icke äro af denna art. Då tror jag, att högsta domstolen har den uppfattning, att den icke

onödigtvis spiller sin tid på granskningen af de bestämmelser, som icke äro af civilrättslig art.

Den siste talaren torde kanske icke hafva sig bekant, att till högsta domstolen rätt ofta remitteras lagförslag, hvilka innehålla icke endast civilrättsliga och straffrättsliga bestämmelser, utan äfven andra, men då alltid med anmodan till högsta domstolen att yttra sig endast öfver de privat- och straffrättsliga bestämmelserna. En sådan remiss kan ju gifvas åt ifrågavarande banklag. Säkrast och tryggast är, att så väl i grundlagen som i banklagen uttryckligen stadgas, att den senare lagen stiftas på samma sätt som civillag, eller enligt 87 § 1 mom. regeringsformen.

*Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 regerings-
formen.
(Forts.)*

Herr Bergius: Af finansministerns yttrande till statsrådsprotokollet den 28 februari 1890 framgår, att förslaget till ny lag för Sveriges riksbank skall undergå granskning i högsta domstolen, innan proposition angående nya lagen förelägges Riksdagen. De skiljaktiga meningar, som nu här yppat sig, angå således icke denna fråga utan den, huru vida högsta domstolen framdeles måste höras vid hvarje förändring af lagen. Om utskottets förslag antages, läser Kongl. Maj:t vara oförhindrad att till högsta domstolens granskning hänskjuta förändringar i lagen af den beskaffenhet, att högsta domstolens yttrande deröfver kan anses vara af nöden, men att deremot icke höra högsta domstolen öfver förändringar i rent reglementariska bestämmelser. Antages åter reservanternas förslag, måste högsta domstolens yttrande infordras öfver hvarje förändring i lagen, äfven om förändringen afser rent reglementariska föreskrifter. För min del kan jag icke finna detta vara lämpligt. Det är på dessa och de skäl, som anförts af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Annerstedt: Då ett yttrande, som af mig afgifvits vid ett föregående tillfälle, nu blifvit föremål för kritik, torde det tillåtas mig att med några ord bemöta den första delen af det anförande, som vi nyss hörde från statsrådsbänken.

Det yttrades, att det påstående, som vid ett föregående tillfälle af mig framstälts, att ifrågavarande lagförslag skulle innehålla ett flertal af civilrättsliga bestämmelser, skulle vara origtigt. Jag vill likväl framhålla, att man torde kunna se denna sak äfven från en annan sida än den, från hvilken herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet betraktat den. Om man betänker, att en banksedel ingenting annat är än ett tryckt och graveradt fordringsbevis, stäldt på innehafvaren, lydande å ett större eller mindre belopp, torde deraf framgå, att de närmare bestämmelser, som gifvas för ordnandet af rättigheten att inom samhället utgifva dessa förbindelser, ingenting annat äro än delar af civillagen, lika väl som de bestämmelser i den nuvarande lagstiftningen, hvilka afse den enskildes rätt att begagna tryckta och graverade förbindelser, äro detta, och den omständighet, att förevarande förslag säger, att endast riksbanken får utgifva de förbindelser, som på ett populärt språk kallas »sedlar», torde icke förändra naturen af den lag, som nu är i fråga. Derför

Förslag till ändrad lydelse af 72 regeringsformen. synes från denna synpunkt till en början 3 § 1 mom. i bankkomiténs senaste förslag icke kunna vara annat än en civilrättslig bestämmelse.

(Forts.) Vidare yttrades från statsrådsbanken, att 4 och 6 §§ verkligen innehålla civilrättsliga bestämmelser. Från den synpunkt, som jag nyss framhållit, tror jag icke man med skäl kan neka att 7, 8 och 9 §§ äfven äro bitar af civillag, stiftade för att riksbanken skall erbjuda tillräcklig säkerhet för dessa förbindelser. Om man sedermera erinrar sig, att Riksdagen helt nyligen antagit en civillag angående den bankrörelse, som må bedrivas af aktiebolag, hvilken lag noga bestämmer formen och begränsningen för denna rörelse, föreställer jag mig, att analogien tydligt talar därför, att likartade bestämmelser i fråga om riksbanken äfven äro af civillags natur. Detta bemöttes från statsrådsbanken med det skäl, att riksbanken skulle vara ett embetsverk, och lika väl som i fråga om kammarrätten dess instruktion innehåller bestämmelser, som icke tillhöra civillagen, skulle i afseende på riksbanken gifvas sådana bestämmelser, hvilka icke äro af civillags natur. Skilnaden emellan ett embetsverk och riksbanken synes dock påtaglig. Den senare är icke något annat än en inrättning för att drifva en rörelse för statens räkning, och de gränser för rörelsen och den form, denna inrättning vid rörelsens bedrivande bör vara underkastad, äro af civillags natur lika väl som de former, hvilka äro föreskrifna för aktiebolag, hvilka drifva bankrörelse. Af detta följer, att grundbestämmelserna i de följande kapitlen äfven med skäl torde kunna sägas tillhöra civillagens område.

På dessa skäl synas enligt mitt förmenande de af mig vid ett föregående tillfälle afgifna yttrandena låta sig väl försvara.

Herr statsrådet Östergren: Jag har af den siste ärade talaren fått upplysning om några flere paragrafer i banklagen, som skulle innehålla civilrättsliga bestämmelser. Han räknade i sådant afseende upp 1, 3, 4, 7 och 8 §§. Hvad nu 1 §, 3 § och största delen af 4 § beträffar, så vill jag erinra, att dessa hafva mycket större helgd än civillag, ty de äro rena afskrifter ur regeringsformen. Hvad åter 7 och 8 §§ vidkommer, så kan jag icke medgifva, att deri för riksbanken gifna konstitutiva bestämmelser äro af civillags natur. — Jag upprepar hvad jag antydde, förra gången jag hade ordet, att om det än kan visas att flere paragrafer i banklagen än den 4:de äro af civillags natur, så behöfva ändock icke de ifrågavarande orden införas i 72 § regeringsformen, ty då gör ju 87 § regeringsformen till fyllest.

Herr Alin: Jag skulle efter hvad här i sjelfva saken blifvit anfördt kunna afstå från att yttra mig, men då jag antecknat mig såsom reservant, så ber jag att få upplysa hvarför jag icke begärde ordet genast. Jag antog att utsigterna för att den kongl. propositionen skulle vinna Riksdagens bifall kanske äro något tvifvelaktiga, att döma af den af åtta ledamöter af Andra Kammaren afgifna reservationen mot utskottets tillstyrkande af den kongl. propositionen, och jag ville icke genom att framställa något yrkande splittra meningarna

bland dem, som äro för den kongl. propositionens antagande, då ett dylikt antagande i allt fall komme att medföra högst väsentliga fördelar i jemförelse med de nuvarande förhållandena. Då nu emellertid yrkande framstälts om bifall till den reservation, som jag tagit mig friheten afgifva, ber jag att få helt kort säga, att jag har velat uttala den mening, reservationen innehåller, hufvudsakligen på de skäl, som vid remissen af den kongl. propositionen anfördes af herr Annerstedt. Jag delar hans åsigt derom att, då här skall komma att finnas dels ett reglemente, dels en lag för riksbanken, så borde det icke komma i fråga att i sjelfva lagen intaga andra reglementariska bestämmelser än sådana, som stå i sådant sammanhang med de civilrättsliga bestämmelserna, att en pröfning af förslag till ändring i de förra bör ske på samma sätt som pröfningen af förslag till ändring i de senare. Jag anser vidare, att de tider väl kunna komma, då de politiska partiförhållandena och förhållandet mellan regering och Riksdag kunna blifva sådana, att man allt för väl kan behöfva det skydd mot i partisyfte gjorda ändringar i banklagen, som ligger i ett yttrande, afgifvet af en så oveldig korporation och med ett sådant anseende för insigt och skarpsinne som högsta domstolen. En dylik garanti anser jag mer än väl uppväga de farhågor, som yttrats i afseende på det ökade arbete, som detta skulle medföra för högsta domstolen. Jag instämmer i herr Bergströms yrkande.

*Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 rege-
rings-
formen.*
(Forts.)

Herr Unger, Magnus: Jag tror icke att den kan vara riktig den slutledning, som herr Annerstedt gjort, då han påstått att alla föreskrifter, som röra riksbanken, måste vara af civillags natur, därför att banken står i ett sorts skuldförhållande till alla, som innehafva bankens sedlar, och jag tror också därför, att det med fullt skäl kan sägas, att åtskilliga af de stadganden, som finnas i banklagen, icke äro af civillags natur. Äro de af civillags natur, så kommer också högsta domstolens utlåtande naturligen att infordras rörande dessa frågor, innan de hänskjutas till Riksdagen; men att föreskrifva att äfven reglementariska föreskrifter, som förekomma i banklagen, skulle remitteras till högsta domstolens utlåtande, det vore ju att göra en undantagslagstiftning i fråga om denna lag och att än ytterligare chargerera högsta domstolen med utlåtanden i ämnen, hvarom den förut icke behöft yttra sig och som jemväl ligga utom högsta domstolens egentliga verkningskrets. Ordföranden i lagutskottet har medgifvit, att då till högsta domstolen remitteras lagförslag af blandad natur, behöfver högsta domstolen endast yttra sig om hvad, som är af civillags natur. Hvarför skall man då, om man vill ändra vissa bestämmelser i banklagen, behöfva hänvisa till högsta domstolen hvad som icke är af civillags natur?

Jag underskattar visst icke högsta domstolen, utan förstår mycket väl att högt skatta den vakna kritik, den utöfvar i fråga om lagstiftningen, men jag vill icke därför, att den skall betungas med saker, som icke hör den till.

Beträffande den garanti, som skulle under politiskt upprörda tider ligga deruti, att högsta domstolens utlåtande infordrades, så läser högsta domstolens utlåtande, huru väl det än må vara moti-

Förslag till ändrad lydelse af 72 regeringsformen. veradt, icke kunna under sådana tider göra sig väl gällande, hvadan icke heller denna förespeglade garanti kan innefatta något skäl att affordra högsta domstolen dess yttrande angående reglementariska föreskrifter för riksbanken.

(Forts.) Vid sådant förhållande och på de af justitieministern anförda skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Bergius: Det fäldes af en talare ett yttrande, som stälde frågan på en helt annan ståndpunkt, än den egentligen från början haft. Han talade om att man icke skulle i banklagen intaga andra än sådana bestämmelser, som äro af civillags natur. De andra bestämmelserna skulle tagas in i bankoreglementet. Hvad blefve följden deraf? Jo, följden blir att sjelfva banklagen, som skulle stiftas af Konung och Riksdag gemensamt och underkastas högsta domstolens utlåtande, blott komme att innehålla några få stadganden, medan öfriga stadganden komme att införas i bankoreglementet, hvaröfver Riksdagen ensam egde rätt att besluta och hvilket vore underkastadt gemensam votering. Vill man hafva saken ordnad på detta sätt, hvilket jag för min del icke anser vara lämpligt, så torde det vara skäl att bifalla reservanternas förslag.

Herr Wieselgren: Jag skall endast be att, i fråga om det inkast herr Bergström gjorde mot mig, få anföras ett faktiskt exempel. Innan Kongl. Maj:t framlägger lag om villkoren för försäljning af bränvin för Riksdagen, så inhentar Kongl. Maj:t högsta domstolens yttrande öfver de paragrafer i lagen, som innehålla straffbestämmelser. Om man nu i grundlagen stadgade, att bränvinsförsäljningslagen stiftas i den ordning, 87 § 1 mom. regeringsformen bestämde, då frågar jag: hade då högsta domstolen rättighet att gå förbi alla öfriga paragrafer och endast hålla sig till dem, i hvilka straffbestämmelser ingå, eller måste den icke *då* gå igenom lagens alla paragrafer? Det är enligt min uppfattning samma förhållande, som skulle inträffa i detta fall.

Herr Bergström: Herr justitieministern argumenterade på följande sätt: innehåller den nya banklagen civilrättsliga bestämmelser, så följer deraf ipso facto, att dessa skola behandlas i den ordning, som 87 § regeringsformen bestämmer; således behöfves det icke uttryckligen sägas här i grundlagsstadgandet, att banklagen skall stiftas i den ordning 87 § regeringsformen bestämmer. Men vid sådan argumentation borde man konsekvent komma till den slutsatsen, att det icke heller behöfver sägas, att banklagen skall stiftas af Konung och Riksdag gemensamt. I vanliga civillagar utsätter man ju icke, att de skola stiftas af Konung och Riksdag gemensamt, utan det följer af sjelfva ämnets natur. Men just därför att ifrågasvarande lag är af en så tvifvelaktig natur, att man icke kan ena sig om, huru vida densamma bör betraktas såsom civilrättslig eller icke, just därför är det af vigt, att det tydligt och skarpt utsäges, huru den skall behandlas. Jag kan icke föreställa mig annat, än att det skall bereda trygghet och garanti för banklagstiftningen och icke

spilla mycken tid för högsta domstolen, om banklagen behandlas i *Förslag till ändrad lydelse af § 72 regeringsformen.*

Jag tillstår, att jag icke känt mig öfvertygad af de skäl, som anförts mot min åsigt, allra minst af dem, som af herr Wieselgren andragits.

(Forts.)

Herr Alin: Med anledning af hvad utskottets ärade ordförande nyss anförde, ber jag att få anmärka, att han missuppfattat mitt förra yttrande. Jag yttrade ej, att endast rent civilrättsliga bestämmelser skulle intagas i banklagen, utan att endast sådana reglementariska bestämmelser der borde införas, som stode i sådant sammanhang med de rent civilrättsliga, att vid pröfningen af förslag till ändring i de förra samma förfaringssätt borde iakttagas som vid pröfningen af förslag till ändring i de senare.

Friherre von Essen, Reinhold: Med all den vördnad, jag af gammalt har för ordföranden i lagutskottet, så kan jag likväl icke fatta hans tankegång i detta fall. Här står: »Riksbanken förblifver under Riksdagens garanti samt förvaltas enligt särskild lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt». I den lag, som rör riksbankens förvaltning, komma nu delar att inflyta, hvilka äro af civillags natur jemte de delar, som icke äro af civillags natur. Jag finner det alldeles uppenbart, att hvad som är af civillags natur kommer att underkastas högsta domstolens pröfning och att hvad som icke är af civillags natur icke kommer att hänskjutas till högsta domstolens utlåtande.

Jag finner icke något, som motsäger denna tolkning, och anhåller därför om bifall till det föredragna momentet.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att derunder yrkats: 1:o) att Kongl. Maj:ts förslag till lydelse af nu förevarande moment skulle antagas att hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag, och 2:o) af herr *Bergström*, att kammaren skulle antaga det i herrar Alins och Behms reservation framställda förslag till ifrågavarande moments lydelse att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Härefter gjorde herr grefven och talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på godkännande af det under 1:o) här ofvan omförmälda yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Bergström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att Kongl. Maj:ts förslag till lydelse af mom. 1 i § 72 regeringsformen skall hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag, röstar

Ja;

Förslag till
ändrad
lydelse af §
72 regerings-
formen.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager kammaren det i herrar Alins och Behms reservation framställda förslag till ifrågavarande moments lydelse att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—63;
Nej—33.

Mom. 3.

Antogs att hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag.

Herr Bergius: Jag hemställer, att de följande paragraferna icke måtte uppläsas, så vida icke af någon ledamot sådant särskildt yrkas.

På gjord proposition biföll kammaren denna hemställan.

Öfriga delar af Kongl. Maj:ts förslag.

Antogs att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

2 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bankoutskottets den 23 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 13, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.

*Ifrågasatt
inrättande af
ett riks-
bankens af-
delnings-
kontor i
Hernösand.*

1 punkten.

Herr Nordenfelt: Mot bankoutskottets hemställan i denna första punkt har jag reserverat mig och får nu, herr grefve och talman, yrka afslag å så väl utskottets förslag som ifrågavarande motion. Lika med 1889 års bankkomité anser jag väl att riksbanken, då den blir ensam sedelutgifvande inom riket, bör beredas tillfälle

att genom afdelningskontor i orterna, hufvudsakligast i residensstäderna, mera omedelbart än nu sker sprida bytesmedlet, banksedel, och upptaga den rörelse, som för riksbanken såsom centralbank kan vara lämplig, äfvensom medverka till det önskemål, som man gerna vill se uppnådt, att nemligen inom landet kunna åstadkomma ett qvittningsförfarande genom ett utveckladt checksystem, men detta gör jag allenast under den förutsättning, att riksbanken blir ensam sedelutgifvande bank, ty så länge så icke är förhållandet, anser jag att man med den största varsamhet bör fortgå på den väg, Riksdagen inslagit, att utvidga riksbankens verksamhet genom att inrätta afdelningskontor i orterna.

*Ifrågasatt
inrättande af
ett riks-
bankens af-
delnings-
kontor i
Hernösand.
(Forts.)*

1889 års bankkomité har såsom bekant i 10 § af lagen för Sveriges riksbank föreslagit att af banken afdelningskontor skulle finnas inom hvarje län utom Stockholms, och komitén har såsom motiv härför anfört några meningar, som jag skall tillåta mig uppläsa. De stå på sidd. 83—84 i betänkandet:

»Ett inom Riksdagen ofta återkommande önskningsmål har varit inrättandet i landsorten af nya afdelningskontor af riksbanken. Mot ett mera vidsträckt tillmötesgående af detta önskningsmål hafva fullmäktige i riksbanken uttalat betänkligheter under framhållande deraf, att, då en mängd enskilda bankinstitut ännu åtnjöte en vidsträckt sedelutgifningsrätt utan motsvarande skyldighet att hålla kassatillgångar samt öfverbjöde riksbanken i fråga om räntegodtgörelse för upplånade medel, riksbanken icke kunde uppehålla en vidsträckt rörelse med en mängd afdelningskontor genom anlåtande af egna sedlar eller upplånade kapital, utan måste bestrida den genom sina egna fonder. Huru betydande än dessa vore, kunde de dock icke förslå till äfven afdelningskontorens rörelse, i synnerhet om dessa, såsom hittills i regel skett, hvart och ett på sin ort, uppträdde såsom själfständiga förlagsgifvare åt handeln och näringarna. Ett sådant system skulle leda till riksbankens söndersplittrande i en mängd små banker och derjemte hindra riksbanken dels att bereda allmänheten de lättnader i penningarörelsen, som endast en stor och kraftig bank kunde gifva, dels ock att i tider af trångmål upprätthålla myntvärdet och på samma gång lemna affärlifvet ett välbehöfligt stöd.

Allt detta ställer sig i väsentlig mån annorlunda, om riksbanken ensam erhåller sedelutgifningsrätten i landet. Riksbanken kan då med sina sedlar uppehålla afdelningskontorens rörelse, på samma gång denna rörelse, likasom riksbankens hela verksamhet, inskränkes till vissa för en sedelbank mera passande områden. Afdelningskontoren blifva då spridare af det allmänna rörelsemedlet eller riksbankens sedlar och kunna dermed förse handeln och näringarna på billiga vilkor. I sådant fall bör det ock vara riksbankens pligt att inrätta dylika afdelningskontor, och denna skyldighet har komitén ansett böra finna sitt uttryck i sjelfva lagen. Derför har här föreslagits en bestämmelse, att ett sådant kontor skall finnas inom hvarje län utom Stockholms. För detta senare torde nemligen närheten till hufvudkontoret göra hvarje afdelningskontor öfverflödigt. På samma gång innebär det föreslagna lagbudet en trygghet derför, att hvarje län blifver tillgodosedt, hvilket äfven ur statsförvaltningens synpunkt

Ifrågasatt eger sin betydelse. Denna föreskrift är ock påkallad deraf, att
inrättande af talrika afdelningskontor äro en förutsättning för att riksbanken skall
ett riks- kunna bereda affärsverlden den så högeligen eftersträfvansvärda för-
bankens af- delen af ett utbildadt checksystem och qvittningsförfarande, hvar till
delnings- i öfrigt bestämmelsen i 17 § af förslaget, att riksbanken ej må taga
kontor i afgift för förande af giroräkning, syftar.»
Hernösand.

(Forts.)

Bankoutskottet har af detta bankkomiténs betänkande icke upp-
 tagit mer än att, då riksbanken blir ensam sedelutgifvande, deraf
 skulle följa, att ett afdelningskontor skulle i hvarje län inrättas, och,
 då riksbanken för närvarande endast har nio sådana kontor, skulle
 följaktligen, då länens antal är 24, ett kontor behöfva inrättas hvarje
 år, om man skall hinna få alla afdelningskontoren inrättade inom
 den tid, som i bankkomiténs förslag är angifven, eller år 1903, eller
 eventuellt någon annan senare tidpunkt, i fall förslaget genomförande
 skulle uppskjutas. Jag ber härvid få anföra, att det naturligen icke
 kommer att möta synnerliga svårigheter för bankofullmäktige att,
 sedan i lag detta antal afdelningskontor blifvit fastställt och sedan,
 som jag antager, Riksdagen i tid närmare bestämt orterna, der
 kontoren skola ligga, inrätta till och med två afdelningskontor hvarje
 år. Jag kan därför icke godkänna detta skäl för att nu inrätta
 afdelningskontor af riksbanken.

Utskottet har vidare på sid. 5 omförmält såsom en anmärkning
 mot den uppgiften att icke mera än ett kontor inrättats hvarannat
 år, att sådana kontor inrättats 1880 och 1881, två år efter hvarandra,
 utan synnerliga svårigheter. Men utskottet har underlåtit att om-
 nämna att derefter gick en period af fyra år, innan nästa afdelnings-
 kontor inrättades, 1885. Derefter inrättades ett 1887 och det sista
 1889. Uppgiften, att på de sista tio åren ett kontor inrättats hvar
 annat år, är således hufvudsakligen riktigt.

Mot den för det nya kontoret föreslagna platsen har jag ingen-
 ting att anmärka. Jag har till och med inom utskottet förklarar, att
 jag kunde vara med om att redan nu besluta ett afdelningskontor i
 Hernösand under vilkor att utskottets majoritet ville förändra klämman
 i sitt betänkande så, att kontoret skulle inrättas först under år 1891
 i stället för 1890. Jag skulle dermed vunnit att, då jag anser
 kontorens inrättande icke böra följa för tätt på hvarandra, jag
 skulle kunnat använda skälet af kontorets inrättande under 1891
 mot inrättande samma år af ett nytt kontor, om så blifvit ifrågasatt.
 Men dessutom skulle en annan sak vinnas, om det blefve plägsed
 att, då Riksdagen beslöte inrättande af nya afdelningskontor af riks-
 banken, man icke bestämmer att det skall ske samma år, beslutet
 fattas, utan ett år senare. Förhållandet är att, när Riksdagen beslutit
 ett afdelningskontors inrättande, detta beslut ju i regeln icke kommer
 officiellt till bankofullmäktiges kännedom förrän vid riksdagens slut.
 Fullmäktige skola då under den korta sommaren, då de äro syssel-
 satte med inspektionsresor och flere bland dem begagna sin semester,
 sysselsätta sig med anordningarna för det nya kontoret. Dessa kontor
 inrättas ju nu mera i smärre städer, der det icke alltid är så lätt
 att finna lämplig lokal, och äfven om en sådan skulle snart finnas,
 kan den icke utan vidare användas, utan måste förändras, om icke

för annat, så för att skaffa fullt tillräckligt skyddande kassahvalf. Detta allt måste ske på den korta tiden, och dertill kommer att det icke alltid är så lätt att finna lämpliga personer att sköta kontoret. Utan att vilja härmed säga att bankofullmäktige hittills misslyckats i sina anordningar i detta afseende, så anser jag det dock vara påtagligt, att det vore mera säkerhet för att kontoren blefve väl inrättade och lämpliga personer blefve valde till kontorens skötsel, om kontoren icke inrättades redan samma år som Riksdagen fattat beslut i ämnet.

*Ifrågasatt
inrättande af
ett riks-
bankens af-
delnings-
kontor i
Hernösand.
(Forts.)*

Jag vill emellertid icke nu göra något yrkande i denna rigtning utan vidhåller yrkandet om afslag på utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande punkt endast yrkats, att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 25 och 26 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 46, i anledning af väckta motioner angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

*Angående
väghållnings-
besvärets
utgörande
på landet.*

Herr Sjöörona: När Riksdagen aflåter en skrifvelse till Kongl. Maj:t inträffar, åtminstone vanligen, något af följande fall: antingen föreligger en alldeles ny fråga af beskaffenhet att deri bör tillvägbringas en utredning, som Riksdagen för sin del icke kan åstadkomma, och hvarom den vänder sig till Kongl. Maj:t, eller också har Riksdagen beslutit att uttala sig för en lagförändring, men tilltror sig icke att formulera densamma utan vänder sig derom till Kongl. Maj:t, eller ock vill Riksdagen uttala sin önskan i ett sådant ämne, som utgör föremål för Konungens ekonomiska eller administrativa lagstiftningsrätt, och hvaruti Riksdagen blott har rätt att uttala föreställningar och önskingar. I alla dessa fall är det ju fullkomligt i sin ordning att Riksdagen aflåter skrifvelser. Men när en fråga under femtio års tid stått på dagordningen och Riksdagen flerfaldiga gånger förut aflåtit skrifvelser i densamma, när den varit föremål för långvariga komitéarbeten och för en Kongl. proposition samt blifvit så nyligen som sistlidet år behandlad inom Riksdagen, då synes mig, som om Riksdagen skulle vara skyldig att, om den aflåter en skrifvelse och begär ett nytt förslag i ämnet, bestämdt och fullständigt angifva sådana af Riksdagen antagna grunder, att det blifver möjligt för Kongl. Maj:t att framlägga förslag med utsigt att också få det

Angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. (Forts.) af Riksdagen godkändt. I annat fall äfventyrar man att få börja om igen samma procedur, som vi redan haft, med betydligt arbete och stora kostnader men utan resultat. Utskottet har emellertid i sitt utlåtande medgifvit, att för närvarande »näppeligen någon utsigt förefinnes, det man redan nu skulle kunna i anledning af de föreliggande motionerna enas om ett bestämdt uttalande rörande de grunder, på hvilka lagstiftningen i ämnet bör byggas.» »Men», säger utskottet, »då frågan onekligen kräfver en lösning, som icke kan alltför länge uppskjutas, lär det icke vara olämpligt att Riksdagen för Kongl. Maj:t tillkännagifver sin önskan i detta afseende och dervid framhåller åtminstone några af de omständigheter, hvilka vid utarbetande af förslag i ämnet böra företrädesvis tagas i betraktande.» Detta synes mig dock öfverflödigt, ty nog vet Kongl. Maj:t och hans rådgifvare, hvilka omständigheter företrädesvis böra tagas i betraktande i en fråga, som uti femtio år utgjort föremål för behandling.

Se vi nu på klämman, hvartill utskottet kommit, så innehåller den egentligen alls ingenting, som kan vara till ledning för Kongl. Maj:t, annat än det, att utskottet tyckes önska och förutsätta att väghållningen i natura kommer att utgöras af den i mantal satta jorden, och deremot har jag för min del icke något att invända. Men allt det andra är affattadt i högst sväfvande ordalag. Kongl. Maj:t skall verkställa utredning »dels i hvad mån bidrag till väghållet må lemnas af andra beskattningsföremål för att bereda erforderlig lindring i väghållningstungan, dels ock, huru vida och i hvad utsträckning bidrag i omförmälda hänseende må kunna lemnas från statsverket och af landstingsmedel, samt derefter för riksdagen framlägga förnyadt förslag till lag i ämnet.»

Men detta innehåller ju alla möjliga uppslag till meningsskiljaktigheter, när frågan en gång förekommer. Det finnes ej med ett ord antydtt huru eller på hvad sätt bidraget skall utgå, huru mycken lindring man åsyftar, huru väghållningsbesväret skall uppskattas o. s. v. Således saknar Kongl. Maj:t totalt ledning för hvad Riksdagen vill i detta afseende samt huru fördelningen mellan de olika beskattningsföremålen skall ega rum. Vi veta från förra riksdagen att så stora meningsskiljaktigheter då förekommo just härom, att någon enighet ej kunde åstadkommas. För min del kan jag således ingalunda vara med om att rösta för en sådan skrifvelse, som utskottets majoritet har föreslagit. Då tre utskottsledamöter från denna kammare, herrar grefve Klingspor, Lundin och von Baumgarten, enat sig om en reservation, och jag tager för gifvet att de komma att yrka bifall densamma, skall jag tillåta mig att yttra mig något om det deri framställda skrifvelseförslag.

Dervid ber jag då först att få erinra, att här ej uttryckligen uttalas, hvad som möjligen varit reservanternas mening, att städernas väghållningsbesvär helt och hållet undantages från denna lagstiftningsfråga, hvilket dock är af synnerlig vikt.

Vidare innehåller punkten a), i öfverensstämmelse med utskottets förslag, »att all den jord, som nu utgör väghållningsbesväret, tills vidare efter samma grunder som hittills må utgöras detsamma in natura». Jag har nyss sagt, att jag i hufvudsak deremot icke har

någonting att erinra. Men i punkten c) förekommer »att de väghållningsskyldige erhålla en årlig lindring af 40 procent af det sålunda uppskattade värdet, hvartill statsverket och landstingen bidraga med 20 procent hvardera.» Jag får bekänna, att det bjuder mig mycket emot, att de, som hafva ett onus att draga, skola såsom lindring deraf erhålla kontanta penningar. Jag föreställer mig, att sådant skulle kunna komma att leda till ganska betänkliga konsekvenser och förvecklingar. Skall emellertid nu ett sådant bidrag utgå, så är det åtminstone af yttersta vikt att mycket noggrant bestämma, på hvad sätt detta onus skall till sitt värde uppskattas för att derefter bestämma en lindring deruti. Derom säges i punkten b) »att väghållningsbesvärets verkliga värde uppskattas länsvis af en för detta ändamål inom hvarje län tillsatt särskild nämnd». Det är ungefär detsamma, som föreslogs i Kongl. Maj:ts proposition i fjol, men då var det endast fråga om att bestämma väghållningsbesvärets värde för att derefter komma till den summa, som man skulle debitera ut på de andra beskattningsföremålen. Här är fråga om något annat, nemligen att komma till en summa, som skall läggas till grund för hvad man skall *betala till* de vägunderhållsskyldige, och det är en mycket väsentlig skillnad häruti.

Jag föreställer mig således, att den uppskattning, som här ifrågasättes, är af en vida mera grannliga och på de privata intressena ingripande natur, än den som föreslogs sistlidna år, och det lär väl knappt gå an att låta en nämnd af exempelvis tre personer få göra en dylik uppskattning utan att den får öfverklagas. Dessutom ber jag få fästa uppmärksamheten på att, när man skulle uppskatta såsom det i fjol föreslogs, var det endast för att komma till en summa för ett helt väghållningsdistrikt. Här deremot skall hvarje liten vägbit uppskattas till sitt värde, och enligt upplysningar, som meddelades i det särskilda utskottet i fjol, finnas väglotter knappt mer än en aln långa. Till hvad belopp skall väl dessa små vägbitars underhåll uppskattas? Kanske icke till en krona en gång, och sedan skulle 40 procent deraf genom kronobetjeningen utdelas till de väghållningsskyldige.

Skulle värderingen på något sätt komma att underställas landstingens pröfning, kan man deri se en fara, att detta skulle komma att utöfva ett menligt inflytande vid val till landstingsmän, så att man skulle välja personer med hänsyn till deras beredvillighet att godkänna en hög uppskattning, ja, kanske så hög, att de 40 procenten möjligen motsvarade kostnaden för hela väghållningsbesväret.

Jag är således icke utan ganska allvarliga betänkligheter mot reservanternas förslag och anser det alldeles för ofullständigt för att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Men skall det nödvändigt skrivas, så föredrager jag likväl obetingadt reservanternas förslag framför utskottets.

På grund af hvad jag nu anfört och då Riksdagen ej har någon anledning att redan nu påminna Kongl. Maj:t om detta ärende, helst Riksdagen ej lär hafva kunnat vänta att redan i år få emotse ett nytt förslag derutinnan, tillåter jag mig yrka afslag på såväl utskottets som reservanternas förslag.

*Angående
väghållnings-
besvärets
utgörande
på landet.
(Forts.)*

*Angående
väghållnings-
besvärets
utgörande
på landet.*

(Forts.)

Grefve Klingspor: Jag har reserverat mig mot den af utskottet föreslagna skrifvelsen därför, att jag ansåg densamma allt för otydlig. Den uttrycker, såsom den föregående ärade talaren nämnde, icke någon bestämd tanke, något som jag äfven anser så mycket mera nödvändigt, som Kongl. Maj:ts förslag i samma ämne vid sistlidne riksdag blef förkastadt. Då torde det väl ock vara med vår pligt förenligt att nu säga bestämdt ifrån, på hvilken grund vi önska få frågan löst, i annat fall kunna vi icke begära att Kongl. Maj:t skall fästa afseende vid en sådan skrifvelse.

Jag stöder icke min reservation på något i min egen hjerna upprunnet hugskott, utan jag grundar den på uttalanden från framstående män vid förra årets debatt i detta ämne samt på en af de motioner, som afgifvits till denna Riksdag i vägfrågan. Vid den diskussion, som då förekom, anfördes nemligen såsom det viktigaste skälet mot Kongl. Maj:ts förslag, att industrien blefve så hårdt betungad utan att jorden finge någon direkt nämnvärd lindring, samt att vägdeltningar blefve nödvändiga, hvilka först och främst upptaga en ganska lång tid, såsom exempelvis förhållandet varit i vissa härad, der de pågått i nära femtio år och ännu ej äro avslutade, samt dessutom kosta statsverket betydliga summor utan att göra någon nämnvärd nytta. Allmänt tycktes man dock vara ense om att jorden ej, såsom hittills, ensam bör bära den tunga bördan, utan att andra beskattningsföremål äfven borde bidra, men något bestämdt uttalande angående sättet för dessa andras deltagande kunde man ej få fram ur den då förda diskussionen. Blott i det fallet tycktes enighet råda, att hemmanen borde utgöra sjelfva väghållningsbesväret i natura.

Den fråga, vi hafva att lösa, är ju således den, efter hvad grund andra beskattningsföremål skola bidra och på hvad sätt de penningbidrag skola fördelas, hvilka dessa komma att tillskjuta.

Då ber jag att få fästa uppmärksamheten på de olika slag af vägar, som här egentligen ifrågakomma. De äro de stora landsvägarna och häradsvägarna. Om de förra kan det sägas att de äro ett statsändamål, hvarför också staten bör i någon mån bidra till deras underhåll; hvad de senare, eller häradsvägarne, beträffar, kan man kalla dem för ett provinsändamål, och därför bör den korporation, som representerar länet, nemligen landstinget, till någon del bidra till dessa vägars underhåll.

Vid bestämmande af denna lindring i vägunderhållet bör tillses, att man går så varligt som möjligt till väga, ty det gäller här att kasta en börda från en person till en annan. Jag har därför tänkt mig, att statsverket endast med 20 procent skulle bidra till det belopp, hvartill en särskild nämnd kan värdera detta onus. Detta skulle då utgöra en bestämd lindring för de väghållningsskyldige. Derjemte skulle från landstingsskatten utgå äfven 20 procent, hvilka 20 procent utgöra icke blott i någon mån lindring för sjelfva jorden, utan äfven tjena till att reglera bördan emellan de högt och lågt taxerade hemmanen.

Med anledning af hvad den föregående ärade talaren yttrade om städerna vill jag nämna, att jag icke har tänkt mig att städerna skulle delta i den landstingsskatt, som skulle utdebiteras

för vägunderhållsbesväret, utan endast fastigheter på landet och inkomstbevillningen, denna senare till hälften mot fastighetsbevillningen, så att, om landstingsskatten blir 2 öre för fastighet, så blir den 1 öre för dem, som skatta för inkomst.

Den föregående talaren nämnde, att denna uppskattning skulle blifva så oviss och svår att verkställa. Det bör den väl icke kunna blifva, om Konungens befallningshafvande och landstingen utse dugliga och lämpliga personer till denna uppskattning, hvilken man sedan kan öfverklaga, derest man ej skulle anse densamma rigtig.

På så sätt skulle man kunna undvika ny vägdelening, hvilken både är tidsödande och kostsam, och genom en ganska enkel åtgärd få detta onus i någon mån fördeladt äfven på andra beskattningsföremål. Att nu ingå i frågans alla detaljer anser jag icke lämpligt här i kammaren, utan vi öfverlemnna naturligtvis åt Kongl. Maj:t att utreda saken för att, som vi hoppas, derpå framkomma med detaljeradt förslag i ärendet.

På dessa af mig nu i korthet anförda grunder anhåller jag om bifall till min reservation.

Herr Hasselrot: På sätt den förste ärade talaren anført kan det synas både såsom mindre behöfligt och kanske mindre lämpligt att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse i ett ämne, hvilket så nyligen som vid förra riksdagen varit föremål för beslut, och i hvilken fråga man med allt skäl har att förvänta nytt förslag från Kongl. Maj:t.

Anledningen till att man det oaktadt skulle kunna vilja aflåta skrifvelse kan ej vara någon annan än den, att man derigenom tror sig kunna påskynda ett sådant förslags framställande, och det har varit hufvudmotivet för utskottet, då det föreslagit denna skrifvelse.

Beträffande innehållet af en dylik skrifvelse vore ju önskligt, att den så fullständigt som möjligt innehölle de grunder, hvarom Riksdagen kunnat ena sig, till ledning för Kongl. Maj:t, och i detta afseende har utskottet sökt att i skrifvelsen inlägga hvad den kunnat finna lämpligt för närvarande.

Det är ej, såsom den förste ärade talaren syntes vilja påstå, så alldeles litet som denna skrifvelse innehåller. Der står först och främst, att man önskar ett lämpligt ordnande af väghållningsbesväret på landet. Vidare att vägunderhållet in natura kommer att utgöras af den i mantal satta jorden, och att bidrag till väghållet må lemnas af andra beskattningsföremål, för att bereda erforderlig lindring i väghållningstungan, jemte andra bestämmelser.

Deremot är utelemnad en vigtig, ja kanske den vigtigaste bestämmelsen, nemligen den, som af grefve Klingspor blifvit påpekad, eller den grund, hvarefter underhållet för framtiden borde fördelas, huru vida nemligen denna grund skall vara mantalet, såsom han ifrågasatt, eller taxeringsvärdet, eller möjligen någon kombinerad grund. Om man hade haft utsigt att nu få enighet inom Riksdagen i denna fråga, hade detta visserligen varit mera än önskligt. Men då det ej syntes någon möjlighet dertill, inskränkte sig utskottet att i skrifvelsen införa blott sådana bestämmelser, hvarom man för närvarande trodde sig kunna enas, och på dessa grunder har utskottets

Angående
väghållnings-
besvärets
utgörande
på landet.
(Forts.)

Angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. majoritet ansett sig böra framlägga skrifvelseförslaget i den form, det nu har fått. Hufvudsakliga anledningen har, såsom jag nyss sagt, varit den, att man derigenom hoppats att förr än eljest få ett nytt förslag från Kongl. Maj:t i ämnet.

(Forts.) Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr von Baumgarten: Då utskottets majoritet beslutat föreslå Riksdagen en skrifvelse till Kongl. Maj:t, har jag ansett att denna skrifvelse borde innefatta bestämmelser, eller åtminstone några bestämda grunder, i afscende på den riktning, i hvilken Riksdagen önskade ett sådant förslags framläggande från Kongl. Maj:t. Då föregående af utskottet föreslagna skrivelser icke handlat om sådana grunder, som kunnat tillfredsställa mig, eller hvilka jag ansett vara ett nog tydligt uttryck för Riksdagens äsigt i frågan, har jag afemnat min afvikande mening och förenat mig med grefve Klingspor om det yttrande han afgifvit, hvaruti jag alltså ber att till hufvudsaklig del få instämma.

Om jag hade vetat att han tänkt begära ordet, skulle jag ej nu hafva besvärat kammaren, men då jag nu gör detta, ber jag att få tillägga, att majoritetens inom utskottet äsigt tyckes mig hafva varit den, att en taxering af all jord och fastighet på landet skulle ega rum, och så skulle en sådan komité och en så stor apparat som i fjol tillsättas och samma anordningar som då vidtagas. Då förslaget från i fjol ej vann kammarens bifall och jag fann det något våldsamt att genom en dylik bestämmelse så der ett, tu, tre draga in säterierna i Skåne, Halland och Blekinge i väghållningsbesväret, ansåg jag mig icke kunna biträda majoritetens förslag. Så skulle det t. ex. för Drottningholms slott, som utgör blott en ringa hemmansdel, men är taxerad till en million kronor, om det skulle taga del efter taxeringsvärdet, blifva ett ganska kämbart onus, många andra dylika exempel från öfriga trakter af landet att förtiga.

Jag tror, att reservanternes förslag då är en medelväg, och att den af oss föreslagna skrifvelsen innefattar de äsigt i denna viktiga fråga, hvilka Första Kammaren i fjol uttryckte. Emedan frågan nog behöfver lång tid, innan den blir utarbetad och kan framläggas för Riksdagen samt der genomdrivas, har jag ansett, att en skrifvelse i ämnet borde innefatta de punkter, som vi uttryckt i vår reservation, till hvilken jag vördsamt yrkar bifall.

Grefve Strömfelt: Jag är af samma mening som den förste ärade talaren, att den af utskottet föreslagna skrifvelsen ej skulle till något gagna. Om en så stor och viktig fråga förlidet är blifvit afslagen, är det tydligt att Riksdagen icke bör skriva till Kongl. Maj:t och begära nytt förslag utan att Riksdagen angifver de grunder, på hvilka Riksdagen vore sinnad att antaga ett dylikt; de skäl, hvilka af den utskottsledamot, som näst före den siste talaren hade ordet, blifvit till försvar för utskottets förslag anförda, kan jag icke gilla. Om man skrifer och angifver vissa grunder, är det väl ändå ej berättigadt att fordra, det man skall sätta upp ett helt förslag, ty då skulle Kongl. Maj:t ej hafva annat att göra än att granska det-

samma. Det må vara tillräckligt att angifva andra och mera antagliga grunder, än de, på hvilka fjolårets förslag var fotadt.

Den förste ärade talaren yttrade, att det finnes »icke någon anledning» att nu skriva i en fråga, som af förra Riksdagen blef förkastad och som varit i 50 år under ompröfning. Jo, samma anledning, som förefunnits i 50 år, finnes ännu qvar; frågan föll då just därför, att Kongl. Maj:ts förslag icke var antagligt, ty det *lofvade ett och bjöd ett annat*.

Det lofvade ett slags hjälp åt den jord, som underhåller vägarne, men det gaf den ingen hjälp — det endast löste några få underhållsföremål från densamma.

Vidare sade den ärade talaren, att det vore honom en styggelse (jag minnes ej uttrycket) att de föremål, å hvilka ett onus är lagdt, skulle erhålla »*kontant*» bidrag till att fullgöra detsamma.

Det var förvånande att höra detta från honom, ty han var en varm försvarare af Kongl. Maj:ts proposition i fjol, och den innehöll, bland annat, att bereda den i mantal satta jorden åtskilligt bidrag, om ej direkt i penningar, så aflyftning af ett eller annat besvär, och det kan komma på ett ut.

De grunder, som i reservanternas förslag finnas intagna, äro ungefär desamma, som Östergötlands landsting föreslog, då det Kongl. Maj:ts förslag, som förlidet år framlades till Riksdagens pröfning, blifvit remitteradt till landstinget för afgifvande af utlåtande. Någon obetydlig skilnad finnes visserligen här — Östergötlands landsting antog en högre procent, än den nu föreslagna. Detta var också under andra omständigheter.

Nu är det fråga om att i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:tt ville på några uppgifna, allmänna grunder utarbета ett nytt förslag till vägunderhållets ordnande. Men då får jag säga, att jag icke riktigt kan instämma med reservanterna i mom. c) af deras föreslagna grunder, der det uppgifves och fixeras en viss bestämd procents ersättning. Detta torde vara oriktigt. Då tilltalar mig mera herr Fossers motion, hvilken i öfrigt är lika lydande med reservanternas förslag, men hvars tredje moment lyder så: »den såsom skälig befunna lindringen tillkommer hvarje väghållningsskyldig med vissa jemna procent af det sålunda uppskattade värdet.» Den lemnar åt Kongl. Maj:ts pröfning att föreslå procenten.

Jag tager mig friheten yrka bifall till reservanternas förslag med den ändring af mom. c), att det kommer att erhålla samma lydelse, som motsvarande moment i herr Fossers motion, hvilket moment jag nyss har uppläst.

Herr Gahn: Jag ber att till alla delar få instämma uti de uttalanden, som gjorts derom, att det är öfverflödigt, och jag tillägger olämpligt, att nu till Kongl. Maj:tt aflåta skrifvelse i detta ämne. Jag yrkar således för min del afslag å utskottets hemställan. Men jag måste äfven yrka afslag å reservanternas förslag. Detta är visserligen i några delar att föredraga framför det förra, men det innehåller dock saker, hvilka jag för min del ej kan gilla. Reser-

*Angående
väghållnings-
besvärets
utgörande på
landet.
(Forts.)*

Angående väghållnings- vanternas förslag utgår från den äsigtan, att en del af väghållnings-
besväret skulle bekostas af landstingen.

Det må nu så vara, att inom vissa län det kan vara förhållandet, att detta onus kan falla något så när jemnt, så att fördelningen ställer sig ungefärligen i proportion till vägarnes begagnande, men det finnes deremot andra län, der en sådan fördelning skulle utfalla mycket orättvist. Det finnes härader och kommuner, hvilka genom stora uppoffringar till jernvägsanläggningar fått sitt väg-onus reduceradt till så godt som en obetydlighet. De skulle likväl blifva nödsakade att genom landtingsskatten få betala dryga afgifter till vägunderhållet i öfriga delar af länet, der man gjort intet i detta afseende. Jag tror därför, att om man skall bestämma sig för distriktsindelning, så bör man under inga villkor utse länet, utan mindre komplexer, t. ex. häradet.

I öfrigt förefaller det mig, som om denna fråga nu vore så litet utredd och så ofullständigt behandlad, att det vore lätsinnigt af kammaren att nu antaga ett principbetänkande med anhöllan att regeringen på dessa grunder ville framlägga ett förslag.

Då är bättre att vi öfverlemnna åt regeringen att utreda saken fullständigt och derpå inkomma till Riksdagen med nytt förslag, som man sedan kan blifva i tillfälle att närmare granska.

Nu är frågan, efter mitt förmenande, alldeles för ytligt behandlad, för att vi nu skulle fatta ett principiellt beslut, som i sin ordning skulle framkalla från regeringen ett förslag, hvilket derefter kanske af Riksdagen å nyo blefve förkastadt.

Herr Helander: Med ett enda undantag ha motionärerna vid denna riksdag grundat sitt förslag i ämnet på det antagande, som framkom i denna kammare under frågans behandling förra året, att det skulle vara lämpligt att staten till större eller mindre del deltog i kostnaden för väghållningsbesväret. Utskottet synes mig vara af samma tanke. För min del gillar jag helt och hållet förra delen af utskottets s. k. kläm, men skulle mycket beklaga om kammaren antog senare delen af densamma. För den, som icke närmare följt med allt som rör väghållningsfrågan, kunde det väl synas, som vore det riktigt att behandla denna fråga på samma sätt som skjutsfrågan, men det fins en ganska väsentlig skilnad mellan dessa båda frågor. Förhållandet är ju det, att redan innan skjutslagen tillkom, var skjutsbördan betydligt lättad till följd af de många jernvägsanläggningarne. Den har blifvit det än mer under de tolf år som sedan följt och blir sannolikt så allt fortfarande så länge jernvägar anläggas. Hvad vägfrågan åter angår kan man väl medgifva, att många vägar blifvit mindre trafikerade än förut, men andra vägar, och i synnerhet de som leda direkt till jernvägsstationer, ha blifvit det i vida högre grad än förut. Läger man dertill, att nya allmänna vägar tillkommit ganska ofta och i stort antal, kan man väl påstå att väghållningsbesväret blifvit, i motsats till skjutsbördan, vida besvärligare med tiden än den förut varit. Kostnaderna därför, såväl vinter- som sommarväg-underhållet, äro beräknade af vägkomitén till 7 millioner kronor och något derutöfver. Ett par motionärer hafva antagit, att detta belopp är alldeles för högt. Det törs jag icke ytra mig om.

Det är ganska möjligt att så är förhållandet, men nog tror jag mig kunna vara viss om, att om det icke nu går till 7 millioner, kommer det snart nog att gå både till det och ännu mera. Vi skola komma ihåg, att hela längden af de allmänna vägarne i landet utgör omkring 5,000 mil. Norrbottens län ensamt, som utgör mer än $\frac{1}{5}$ af rikets areal, skulle efter medeltal hafva minst 1,000 mil, men har endast omkring 100 mil. Och om än vägarne der blifva mycket färre än i andra län, är det dock mycket säkert, att när flera jernvägar hunnit dit, kommer det att behöfvas allt flera landsvägar. Förhållandet blir nära detsamma i andra delar af Norrland; och hvad de sydligare länen beträffar, bör man komma ihåg den omständigheten, att vid anläggning af nya vägar lemna staten vanligen $\frac{2}{3}$ af anläggningkostnaden, landstingen bruka bidraga med $\frac{1}{6}$, och således återstår blott $\frac{1}{6}$ för kommunerna att bekosta. Hvarför skulle de icke då göra detta, då de ha all utsigt att för underhållet först få hjälp af landsting och staten och kanske sedan, såsom troligt är, ännu vida mer än den $\frac{1}{5}$ reservanternas vilja lemna, intilldess att man förmått staten att taga hela underhållskostnaden. Jag undrar, om vi icke här stå inför ett slags grundskattefråga, fast i annan form än den verkliga; ty, såsom jag nämnde, nog komma anspråk att ställas på statskassan att fylla ganska stora belopp, och den som känner huru svårt vi många gånger hafva att få bifall till ganska angelägna saker, kan nog föreställa sig huru det skall gå, när man till en början får en utgift på låt vara blott ett par millioner, men med utsigt att det snart blir 10 eller 12. För öfrigt tror jag knappt att de, som nu ifrå för att staten skall inblandas i denna sak, skola hålla så mycket på sin åsigt, om de betänka, att, i mån som statskassan får en större utgift för detta enda ändamål, är det sannolikt att staten för andra ändamål, af ganska angelägen beskaffenhet äfven för de väghållningsskyldige sjelfva, blir urständsat att lemna påräknade bidrag, då man kanske i stället, i fall statskassan icke är i den lyckliga ställning som för tillfället, blir nödsakad att utskrifva tilläggsbevilling. Hvad landtingsskatten beträffar, föreställer jag mig, att de väghållningsskyldige få i den taga största delen sjelfve, så att om man bestämmer att de deraf skulle hafva 20 procent för underhållskostnaden, afgår derifrån betydligaste delen för den landstings-skatt, som belöper på dem sjelfva.

Här har nyss framhållits obilligheten i det förslag, som framlades vid sista riksdagen. Jag skulle icke yttrat mig derom, så vida icke detta förslag nu blifvit omnämndt, emedan jag är af en annan än den nyss uttalade meningen. Jag medgifver mycket väl, att i det förslag, som då framlades, kunde man med skäl önska några ändringar eller så att hela apparaten, som talades om, blefve något enklare och så att möjligen några kostnader kunnat undvikas. Men under det man å ena sidan ansåg, att de nya skatteföremålen skulle bli särdeles högt betungade, anförde man å den andra att, trots dessa bidrag, skulle de väghållningsskyldiges börda ej bli något lättad. Man förklarade detta på det sätt, att vägkassan, med hvilken man icke var belåten, skulle bestrida åtskilliga utgifter, som i sjelfva verket icke bidrogo att lindra vägunderhållet. Jag tror att man då

*Angående
väghållnings-
besvärets
utgörande
på landet.
(Forts.)*

Angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. förbisåg en vigtig omständighet, nemligen att, under det att från de nya beskattningsföremålen afgifter årligen inflöto till vägkassan, förekom bland utgifterna i vägkassan åtskilligt, som icke skulle utgå utan först efter flera års mellantid, jemte det att obestriddigt vägkassan skulle bekosta ganska betydliga belopp, som de väghållningsskyldige nu få vidkännas; och följaktligen skulle det bli en lindring för desse.

Jag skall särskildt påpeka det om särskilda nämnden. Den skulle icke ifrågakomma annat än högst hvar tionde år. Men då de, som hade den motsatta åsigten, sjelfva ansågo att vägnämnden var behöflig, bör jag icke särskildt tala om den. Sedermera kommer kostnaden för vägdelen. Men vägdelen skulle också icke komma före oftare än hvar tionde år. Och enligt min mening skulle det mycket väl gå an att dessa vägdelningar uppskötes till hvar 20:de eller 25:te år. Den skilnad, som under tiden skulle uppkomma i taxeringsvärdena på de särskilda mantalen, skulle ändå leda till ofantligt mycket mindre obillighet än som uppstått under århundraden, då mantalen, utan afseende på taxeringsvärdena, tagits till grund för detta besvär.

Vidare har man broar, färjor, vägvisare o. d. De förekomma icke att anbringas hvarje år, utan endast vissa tider. Men i hvilket hänseende som helst är detta något som tillhör de väghållningsskyldige, och om nu vägkassan bestrider kostnaden, måste de deraf få lindring. Vidare har man vintervägsunderhållet. Antingen detta nu utgöres härads- eller sockenvis, så måste, om vägkassan bestrider kostnaden, deraf uppkomma lindring för de väghållningsskyldige.

Sedermera talar man om de nya vägarne. Jag tror, att en ny allmän väg icke i de flesta fall kommer till utan att häradsborna sjelfva önska att få en sådan. Och kommer den utan tillskyndelse från dem, så är det väl i alla händelser de väghållningsskyldige som skola bidra till den del af kostnaden som ej bestrides af allmänna medel, intill dess vägen går in i den allmänna vägdelen. Således blir det i hvilket fall som helst en lindring för de väghållningsskyldige, hvilka slippa utgöra kostnader som de eljest fått vidkännas, derest medel för ändamålet i vägkassan finnas.

Nu kan man invända, att vägkassan möjligen icke har några tillgångar att bestrida alla dessa utgifter med. Men i Andra Kamraren antog man, att det skulle i kassan kunna finnas mer än hvad som behöfdes och att man från vägkassan skulle kunna utdela på dem, som verkstälde väghållningsbesväret, in natura.

Jag kan icke föreställa mig att man kan lösa denna fråga, som är bortåt 100 år gammal, på en gång, så att den en gång för alla är löst och ingen ändring skulle behöfva göras deri. Jag tror tvärt om att, när man en gång löst den, blir man i tillfälle att af erfarenheten se huru det slår ut, och då är det ganska förståndigt såsom utskottet föreslagit i första delen af sin kläm, nemligen att väghållningsbesväret in natura utgöres af den i mantal satta jorden. Då har man en bas att gå efter, och om man gör förändring, behöfver man icke derigenom göra ändring i sjelfva fördelningsgrunden efter mantalens taxeringsvärden, eller i den grund, att naturaunderhållet verk-

ställes af den i mantal satta jorden, utan blott så, att man får mera eller mindre tillgång i väggkassan. Väggkassan skulle för öfrigt enligt min mening bidraga till att jemna utbetalningarna. Ty i stället för att eljest nödgas för hvarje gång t. ex. en bro störtar göra en utdebitering, kan utbetalningen ske ur väggkassan, mera sällan, kanske blott en gång om året.

Jag ber att här få tillägga några ord, eftersom förut anförts af den förste talaren, att han hellre ville vara med om reservationen än om utskottets kläm. Men i reservationen är det bestämdt sagdt, att kostnadsbidraget skulle utgå med 40 procent, och då skulle man ju hafva fixerat detta belopp. Kan detta vara så angeläget? Äfven den, som anser att statsverket borde i denna sak mellankomma, frågar jag: skulle det vara så nödvändigt att binda sig härutinnan på förhand? Det är ju icke omöjligt att, om man ser att mera behöfdes, tillöka väggkassan. Då har man ju åtminstone sett huru det förhåller sig förut. Jag är icke den som vill, att de nya föremålen på något sätt skola hårdt beskattas. Tvärt om. För dem hafva vederbörande ofta skaffat sig särskilda vägar, och det vore hårdt att beskatta dem tungt. Bättre är att i början åsätta låga bidrag. Sedan får erfarenheten visa, om man måste sträcka bidragen vidare eller till flera beskattningsföremål.

Under sådana förhållanden, som nu existera, då jag icke vill vara med om utskottets förslag och icke om reservationen, och icke om den ändring i reservationen, som föreslagits, men i allt fall är ganska angelägen om att påskynda frågans lösning, har jag tänkt på möjligheten att kunna åstadkomma något, och tager mig därför friheten att framlägga ett särskildt förslag i denna sak. Jag inser mycket väl, att utskottet har haft svårt att formulera sitt förslag så, att det skulle innefatta vissa bestämda grunder, när man känner de olika meningar som framkommit, och därför har äfven jag undvikit detta, men jag har ansett det vara af vigt att intaga förra delen af klämman i utskottets förslag, och vill lägga till litet om en förenkling i sättet att tillvägagå, och vill ha fram, att det bör blifva en verklig lindring för de väghållningsskyldige. Nu kan jag föreställa mig, att majoriteten i medkammaren med mycket nöje skall omfatta förslaget, vare sig utskottets eller reservanternas. Om Andra Kammaren fattar bestämdt beslut och Första Kammarerna, såsom jag eljest skulle yrkat, besluter återremiss, vet jag att återremiss icke skulle tjena till något, samt att utskottet skulle få behandla frågan två gånger, hvilket jag vill undvika. Om man därför nu formulerar ett bestämdt förslag och utskottet sedan skulle kunna föreslå en medelväg, har jag trott detta för tillfället vara bäst. Det är på grund häraf som jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag, dock sålunda formuleradt:

att Riksdagen i anledning af ifrågavarande motion, med uttalande af den åsigt, att frågan om ett lämpligt ordnande af väghållningsbesväret på landet är af den vigt att dess lösning icke bör undanskjutas, ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa förnyad utredning om i hvad mån, under förutsättning att väghållet in natura fortfarande kommer att utgöras af den i mantal satta

*Angående
väghållnings-
besvärets
utgörande
på landet.*
(Forts.)

Angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. jorden, skäligt bidrag till väghållet af andra beskattningsföremål bör på enkelt sätt och efter billiga grunder lemnas, så att verklig lindring uti ifrågavarande besvär må de väghållningsskyldige beredas samt derefter för Riksdagen förnyadt förslag till lag i ämnet framlägga.

(Forts.)

Herr Ekman: När man erinrar sig, huru, vid behandlingen förra riksdagen af Kongl. Maj:ts proposition angående förändrade grunder till vägunderhållets ordnande, åsigtorna voro särdeles olika om bästa sättet att åstadkomma en önskvärd förändring af nu gällande bestämmelser, vill det nästan synas osannolikt, att man skulle stå så nära ett enande af dessa åsikter, att man deraf kunde hemta skälig anledning att till Kongl. Maj:t framkomma med en förnyad skrifvelse med anhållan om ny utredning af denna fråga och på grund af en sådan nytt förslag. Jag instämmer således till alla delar med den förste talaren, som ansåg att det försigtigaste varit att ej alls nu framkomma med något skrifvelseförslag; i detta ämne. Men är meningen i denna kammar verkligen sådan, att en skrifvelse skall aflätas, vill jag för min del hemställa, att man väl aktar sig för att lemna sitt bifall till det förslag, som af utskottet framställts. Denna skrifvelse innefattar nemligen, enligt min åsigt, alldeles för liten vägledning för Kongl. Maj:t vid affattande af nytt förslag; och jag tror att, om man kommer med en skrifvelse Riksdagen efter sedan en Kongl. proposition blifvit afslagen, bör det anses vara en skyldighet att uti nämnda skrifvelse uttala några grunder, på hvilka Riksdagen anser att det nya förslaget bör baseras. Det förslag, som af reservanterna blifvit framlagdt, tilltalar mig därför mera, ehuru jag ej till alla delar kan understödja detsamma. Det innehåller ett uttalande derom, att väghållningsbesväret fortfarande bör hvila på den i mantal satta jorden, och jag tror, att det är en åsigt som ändå, trots många divergerande meningar, temligen allmänt understöddes af majoriteten — detta därför, att ett annat sätt för verkställandet af väghållningen skulle blifva alldeles för dyrt. Men åläggandet af vägunderhållet på den i mantal satta jorden med understöd åt de väghållningsskyldige, i den mån sådant kan anses vara af förhållandena påkalladt, innefattar enligt mitt förmenande en möjlighet att lösa denna ganska invecklade fråga utan att statsverket eller kommunerna behöfva allt för mycket betungas med utgifter. Vidare innehåller reservationen den föreskriften, att för bestämmandet af väghållningsbesvärets värde skall inom länet verkställas en uppskattning af detsamma; och det lär väl vara nödvändigt att åstadkomma en sådan, om man skall kunna finna den rätta grunden, hvarefter ersättningen för besväret bör utgå. Men i den sista delen eller mom. c) af reservanternas förslag är framställd en bestämdt formulerad önskan derom, att bidraget till vägunderhållet skulle bestämmas till 40 procent. Jag tror för min del ej, att tillräckligt noggranna undersökningar af besvärets värde hafva skett, för att man skall kunna med anspråk på att hafva funnit den rätta siffran till Kongl. Maj:t framkomma med en sådan framställning. Då förefaller det mig, som om greve Strömfelts förslag att ersätta det tredje momentet i reservanternas förslag med det tredje momentet i herr Fossers motion skulle vara lämpligare.

Skall någon skrifvelse aflåtas, anhåller jag således för min del att få instämma i det yrkande som af grefve Strömfelt framstälts, men, jag återkommer dock till hvad jag började med att säga, jag är icke säker på om åsigterna inom Riksdagen hunnit stadga sig rörande villkoren, på hvilka ett förändradt sätt för väghållningsbesväret skall byggas, så att det kan vara klokt att nu framkomma med någon skrifvelse. Jag tror således, att det kanske är riktigast att helt och hållet afslå alla förslag om en skrifvelse och att jag gör riktigast, då jag hos herr vice talmannen anhåller om proposition derpå.

*Angående
väghållnings-
besvärets
utgörande
på landet.*
(Forts.)

Herr Lundin: Jag vill blott säga några få ord, emedan jag antecknat mig såsom reservant i denna fråga. Någon rubbning i ett så stort och vidlyftigt företag som väghållningsbesväret vill jag ej vara med om, utan vill att det skall utgå efter samma grunder som förut. Att yrka på en vägdelning öfver hela landet vore ej heller klokt. Inom den provins jag tillhör har t. ex. en vägdelning nu pågått i 50 år. Emellertid tror jag det är af behovet påkalladt, att de väghållningsskyldige få något understöd. Här har ju anlagts en mängd industriella verk, som begagna vissa vägar ovanligt mycket och slita dem. Så fins det en del rå- och rörshemman, som icke hafva någon väghållningsskyldighet, men som efter de nya grunder, som måste komma att tillämpas, finge bidraga till de andra, som äro betungade dermed. Men att gifva Kongl. Maj:t bestämmelser tror jag är aldeles öfverflödigt, emedan jag är förvissad om, att allt afväges till den lyckligaste lösningen hos honom. Jag har intet vidare att tillägga, utan frångår min reservation i afseende på mom. e) och yrkar i stället bifall till grefve Strömfelts förslag.

Grefve Klingspor: Grefve Strömfelts förslag, att mom. e) i reservationen skulle utbytas mot mom. c) i herr Fossers motion, har jag ingen-ting emot, hvarför jag yrkar bifall till det förslag grefve Strömfelt framställt, emedan jag tror, att frågan kan lättare bli löst på det sättet.

Herr Hasselrot: Endast ett par ord! För min del har jag ingenting egentligen emot ett beslut om afslag å skrifvelseförslaget, men jag vill på det bestämdaste motsätta mig grefve Klingspors m. fl:s reservation äfven med den ändring grefve Strömfelt gjort. Här har icke tydligen påpekats hvad som deri är det viktigaste, nemligen den mellanmening, som står i mom. a), att all den jord, som nu utgör väghållningsbesväret, tills vidare *efter samma grunder* som hittills må utgöra detsamma in natura. Om Riksdagen skrifer detta till Kongl. Maj:t, har Riksdagen derigenom sagt, att Riksdagen önskar icke blott, såsom utskottet föreslagit, att väghållningsbesväret skall utgöras fortfarande som hittills af den i mantal satta jorden, utan jemväl, att grunden för detta utgörande *för framtiden* skall utgöra mantalet; och det tror jag är att gå för långt.

Herr von Baumgarten: Då den tredje punkten i mitt yrkande så litet skiljer sig från grefve Strömfelts förslag, återtager jag mitt yrkande och förenar mig med grefve Strömfelt.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på nu förevarande utlåtande yrkats: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o af grefve *Strömfelt*, att kammaren skulle bifalla grefve Klingspors med fleres vid utlåtandet fogade reservation med den ändring, att mom. e) erhöle följande lydelse »att den såsom skälig befunna lindringen tillkommer hvarje väghållningsskyldig med vissa jemna procent af det sålunda uppskattade värdet»; 3:o af herr *Helander*, att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motioner, med uttalande af den åsigt att frågan om ett lämpligt ordnande af väghållningsbesväret på landet är af den vikt, att dess lösning icke bör undanskjutas, ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa förnyad utredning om i hvad mån, under förutsättning att vägunderhållet in natura fortfarande kommer att utgöras af den i mantal satta jorden, skäligt bidrag till väghållet af andra beskattningsföremål må på enkelt sätt och efter billiga grunder lemnas, så att verklig lindring uti ifrågavarande besvär må de väghållningsskyldige beredas, samt derefter för Riksdagen förnyadt förslag till lag i ämnet framlägga; samt 4:o att utskottets hemställan måtte afslås.

Härefter gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Grefve *Strömfelt* och herr *von Baumgarten* begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till grefve Strömfelts yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som afslår hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles grefve Klingspors med fleres vid utlåtandet fogade reservation med den af grefve Strömfelt föreslagna ändring.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—53;
Nej—29.

Justerades ytterligare tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att å föredragningslistan till nästa sammanträde skulle uppföras främst de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, och sist sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1.

Kammaren åtskildes kl. 10,14 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
